

Kvinnur í Føroyum:

»Vit skulu kenna okkara egna virði«

— sigur Mina Reinert, »vanlig« húsmóðir í hálvtiðarstarvi

»Føroyska kvinnan liður av eini herviligari sjúku, sum næstan er ólekjandi. Hon liður av dupltsiðaðari undirbróttligheit: í fyrsta lagi er hon føroysk, í øðrum lagi er hon kvinna«. Tann, sum skrivur hesi orð, er hvørki professionel ella hálvprofessionel kvinnusaks-kvinna, ei heldur stríðshugað á nakran hátt, hon er »vanlig« húsmóðir í hálvum starvi hjá almennum stovni, er ikki samd við kvinnurørslna og trýr als ikki upp á harðrendar loysnir á javnrættinda-spurninginum. Tverturímóti trýr hon upp á tey bleytu vápnini í krígnum móttvegis órættvisi og líkassalu: tey spakføru orðini og tann bliða atburðin. Ti kann tað hugsast, at hon umboðar ta »vanliga« føroysku kvinnuna í størri mun enn tær kvinnur, ið við hvørt mestsum týkjast helst vilja avskaffa mannfolkið med alla.

Mina Reinert er undirleiðari á Frimerkjadeildini á Argjum og hevur havt tað ítrív í nógv ár at skriva yrkingar, stutt-søgur o.a., og ein ritroynd um støðuna hjá tí føroysku kvinnuni verður prentað í blaðnum leygar-dagin. Politikarum dæmar væl at tosa um »tað ríka mentunarlívið í Føroyum« uttan at greiða gjølliga frá hvat teir meina við, men oftani er tað so, at tey, ið veruliga kunna ríka mentunarlívið, koma ikki fram, ti gerandisdagurin kemur altíð fyrst og listin altíð seinast.

Sosialurin hevur tosað við Mina Reinert um støðuna hjá tí føroysku kvinnuni. Væntandi verður hetta ikki fyrsta samrøðan, blaðið hevur við »vanliga« føroyskar húsmóður um teirra hugsanir, áhugamála og ítrív.

V* spyrja fyrst hvussu er hjá tí føroysku kvinnurørslni í dag.

Ikki limur í »Fylkingini«

— Eg má viðganga bein-anvegin, at eg veit einki um kvinnurørslna í Fø-

oyum. Eg eri ikki limur í »Fylkingini« ella nokrum øðrum líknandi felagskapi og havi einki gjørt við tað, ti eg havi ikki havt tíð vegna arbeiði og mangt annað. Hjá mær sum so nógvum føroyskum kvinnum er altíð nógv at gera. Eg havi t.d. ongantið verið í Mettustovu. Tað er so nógv eg ongan-tíð havi verið tíl, hóast fundir og ráðstevnur í heilum verða hildin, og tiltek sum eg fegin vildi verið tíl og virkað fyrri. Men tað er ikki bara at siga tað. Tað er ongin tíð, og eg haldi, at hetta kann sigast fyrri fjøldina av føroysku kvinnunum. Eg meti sjálvandi at kvinnurørslan eigur rætt á sær, men ikki í sinum militanta, ágangandi formi. Eg trúgvi ikki uppá tann formin fyrri frígirng.

— Við hvørt er neyðugt at tosa hart fyrri at hoyrast. Er tað ikki so um føroysku kvinnuna?

— Jú, men tað eru til fleiri mátar at vera ágangandi uppá. Ein kann vera ágangandi á positivan ella negativan hátt. Dømi: Tú kanst ikki gerast størri sjálvur við at kappast hævdið av øðrum. Um tú vilt rúm fyrri teg sjálvan, skal tú eisini syrgja fyrri at tað verður rúm fyrri onnur. Tað er pláss fyrri okkum øllum í hesi verð. Tú kanst ikki koma fram við at traðka á onnur. Tað ber kanska til í lötuni, men tað hevni seg aftur. Eg eri bangin fyrri at hetta er hent við einum stórum parti av kvinnurørslni. Tað er ov nógvur illvilji, ov nógv hatir í hesi rørs-luni. Tað er ógvuliga vanligt, tá soverðonar rørs-lur koma fram, at ein gerst frelstur og sigur, nú skal alt vera upp á mín máta, ti bert eg kenni sannleikan. Harðskapuri hevur altíð sínar bestu dagar í fyrst-an, síðan kemur bakslagið. Eg meti, at kvinn-an kann og skal gera seg galdandi á friðarligan hátt.

— ER hatta ikki ein leið, kvinnan longu hevur roynt at farið?

— Tað haldi eg ikki. Eg haldi tíðin hevur prógvað at tað nyttar ikki at vera

ágangandi.

— Um organisation og samstøða ikki nyttar, hvat nyttar so?

— Eg veit, at tað er næstan skomm at tosa um kærleika, tað slagid av kærleika sum kemur av sær sjálvum, tann univ-ersella kærleikan. Tá nakað verður sagt um kærleika, so he'ða tey flestu, at tað antin verður meint við sex ella religiön. Men faktist er ógemeina nógv sleg av kærleika til. Vit hava ell ovurhonds nógv at geva øðrum av okkum sjálvum. Men vit tora tverri ikki at tosa um soverðid. Eg haldi hóast alt, at tann besti og kanska einasti mátin er at hava kærleika til med-sysstrar, børn og menn, øllum menniskjum.

— Heldur tú, at tað føroyska samfelagið er merkt av mannfolkavaldi og aut-oritetstrúgv?

— Ja, á allar hægsta stigi. Eg haldi, tað serliga eru kvinnur í minum aldri, t.e. 35-50 ár, ið merkja tað. Vit standa upp á ein máta við bein-unum í tveimum heimum, ein er fyggjur, fremm-andur og fullgur av spennandi møguleikum, hin er gamal og tryggur við festum siðbundnum virðum. Fyrr var tað ein-faldliga knivskorið: mann-fólkið avgjordi alt. Kvinn-urnar skuldu bara tíga, ar-beiða í húsunum, ansa eftir børnunum og ikki minst eftir manninum. Tá ið mitt ættarlið kom í gift-ingarferan aldur, 20-25 ár, varð so byrjað at kvinka við, at maðurin skuldi kanska gjørt okkurt eisini, i og við at kvinka fór út at arbeiða og átók sær part av upphaldinum. Vit eru skrásettar — programm-eraðar — til hetta: konu-folk innanhýsis, mannfolk uttanhýsis. Tá kvinnan í nógvum færum tók helvt-ina av upphaldsábyrgdini upp á seg, skuldi ein trúð at arbeiðið heima fyrri tað varð bytt rættvist. Tó vita øll at tað er ikki so. Menn-inir siga, at teir duga ikki at fáast við eina vaski-maskinu, gera mat, skifta á bornum o.s.f.r. Men um kvinnur kunna finna út av hesum, hví so ikki eisini

menninir? Tað er sera ein-falt. So tað er bara ein jánkaslig umbering. Vit eru upp á sama máta, vit leggja ikki ta gomlu kvinnuröllum frá okkum. Tann føroyska kvinnan er ikki bytt, so langt í frá, men hon heldur seg ikki hava kreftir til at stríðast imóti hesum innarbeidda mystinum, sum hon er skrásett til, og sum hevur sett seg fast í øllum sam-felagnum. Hon hugsar sum so: hvat skal eg orka einsamøll? Og at hon skal taka seg saman til at fáa meiri orku fyrri at kunna, endar oftani við, at hon fær ringar nervar. Tað er betri at sparka kenslurnar hjá sær so langt niður í undirmedvitið, at tað bara er í einsemissstundunum, at tær aftur koma upp.

— Teimum stundum hon einki hevur at 'sga um, einki at lesa, ongan kassa at hyggja í. Og tað er grú-liga litið til av slikum lötum. Vit syrgja jú fyrri at fáa hesar löturarnar fyltar upp, so vit skulu sleppa undan at hugsa. Vit vilja helst ikki viðganga, at tað er samband imillum tað fysiska og tað sálarlaga. Vit royna at loypa tað sál-arlaga um, tað gevur aftur-slag, og so er tann gongda leiðin at fara til læknan og fáa okkurt at doyva seg niður við, ti nú eri eg í ørviti, nú eri eg bytt og havi bert hug at gráta o.s.f.r., nú má eg hava eina ella tvær tabl-ettr til at bliva ordilig aftur.

— Tú nevndi religiönina iaðni, hevur hon stóran leiklut í hesum?

— Kvinnuröllum er nokk sok fest í kristindóminum, t.d. ti kristindómi, vit upp-liva her — tað er tað sama mynstrið — kvinnan skal tíga, hon skal vera mann-inum lýðin og undirgivin. Hetta hevur uttan iva ein stóran part av skyldini. Tað er eingin, ið setir spurnartekin við tað, sum prestur ella prædiku-maðurin sigur í kirkju ella á móti. Um hann hevur hugsað seg um, ella um hann veruliga trýr bók-staviliga upp á hetta her. Alt verður tikið og gloypt uttan fyrilit.

— Hvussu kenist tað

fyrri eina gávurika og ágrytna kvinnu ikki at kunna koma víðari á tí stovninum ella fyrirkuni, hon arbeiðir á, at altíð at vera undirirnað og onga vón hava um betring av víðurskiftunum, hóast at tað stendur greitt, at hon er minst líka før fyrri tað sum mannfolkið, og í nógvum færum hevur størri innlit og ábyrgdar-kenslu?

— Her nemur tú við nakað, sum er heilt vanligt mynd í Føroyum í dag. Kvinnan kemur ikki longur enn til eitt ávist støði. Hon kann ikki eina ferð siga, at hon kemur næstovast í hierarkiinum á stovninum ella fyr-tøkuni. Vit sleppa ikki so langt upp. Tú spyrst, hvussu tað kennist. Tað er sum at sláa dýnu, vit kunnu einki gera við tað, halda vit. Ikki í lötuni. Ein kann sjálvandi fáa sær útbúgving, og nógvur gera tað. Tað ber til at gerast prestur ella sakførari. Tær allar flestu hava bert van-liga útbúgving. Men hóast vit hava lært alt innan fyrri arbeiðið og duga tað, og eisini duga at leiða og skipa fyrri, so hava vit faktiskt ongan kjans. Fert tú upp í politikk, ert góð til tað og heppin, so kann tað eydnast í einstøkum færum. Einasti mátin fyrri eina talentfulla kvinnu til rættlaga at koma fram, er at fara upp í politikk, ella fáa sær útbúgving, sum er triggjar ella fyra ferðir so góð sum tann, ið menninir hava.

— Metir tú, at tann uni-verselli kærleikin fer at hjálpa kvinnuni at bota um hesi víðurskiftini?

— Tá ið tú tosar um sálarfrøði og hevur røttfest

ynski um at koma fram, men ikki kanst gera tað á vanligan, normalan hátt, hvat gert tú so? Jú, tú sigur við teg sjálva: Hetta hevur ongan týðning, bara tað blivur sum eg vil. Eg leggi einki í titlulin, bara eg havi maktina. Og tú kanst møguliga brúka tann universella kær-leikan til at manipulera eitt sindur við, gera víð-merking har, planta nokur vald orð her. Vit eru nokk so góðar til tað, sjálvt um onnur fáa æruna av tí. Vit vita, at vit eru intelligentari, duga betur og hava betri skil fyrri nógvum, so tað er ikki bara til okkara vansa at mannfolkið skal eittast at hava valdið. Tað veruliga valdið liggur hjá kvinn-uni. Mannfolkin vita eis-ini, at kvinnurnar eru skilabetri enn teir, og teir hava virðing fyrri, at hon er skilabetri, er áhaldandi, orkar meir, tolar meira av o.s.f.r. Men virðingin kemur bara upp til eitt ávist, og ikki longur, ti alt er fyrri útsjónidina. Virð-ingin má ikki koma long-ur, ti tað er jú hann, sum er harri. Hetta við út-sjónidini hevur ovurhonds at siga í Føroyum, ti sam-felagið er so litið, øll vita alt um øll. Tað týðir nakað at vera harrin, tann, sum hevur valdið. Og eg haldi ikki, vit skulu taka ta gleðina frá mannfolk-unum. Ti maðurin hevur sanniliga virði og hví skuldu vit noktað honum at kenna til tað? Men sam-stundis er tað stak umráð-andi fyrri okkum at kenna okkara egna virði. Og teir áttu heldur ikki at noktað okkum tað.

etj.

Tit ringja

— vit skriva

Ringið telefon

11820

